

شیوه‌های مختلف همیاری از دیرباز در جامعه ایران بویژه در روستاها متداول بوده و به رغم تحولاتی که در چند دهه اخیر در جامعه روستائسی بسوق پیوسته است، هنوز هم رسومی در زمینه مساعدت به یکدیگر تحت عناوینی مثل «یساوری»، «دستمردی» و... وجود دارد.

شناخت این همیاریها نه تنها موجب آگاهی از فرهنگ جامعه روستائی می‌گردد، بلکه در مواردی نیز می‌تواند در برنامه‌ریزیها و جلب مشارکت روستائیان در اجرای برنامه‌های توسعه روستائی مورد استفاده قرار گیرد.

مقاله زیر در زمینه معرفی یکی از شیوه‌های همیاری توسط همکار ارجمندمان آقای علی اکبر حسن زاده دبیر دبیرستانهای منطقه ۸ تهران تهیه و به گروه علوم اجتماعی ارسال شده است. ضمن تشکر از ایشان، از دیگر همکاران محترم درخواست می‌گردد. با تهیه و ارسال مقالات از جمله در زمینه همیاریها، در هر چه برابرتر کردن مجله رشد علوم اجتماعی، هیأت تحریریه مجله را یاری دهند.

در زیر به ذکر چند نکته درباره مطالعات مربوط به همیاریهایی سنتی پرداخته می‌شود با این امید که در مطالعات همکاران ارجمند مورد استفاده قرار گیرد:

۱ - شیوه‌های مختلفی از همیاری در جامعه روستائی ایران وجود داشته، و هنوز هم در مناطقی وجود دارد که می‌توان آنها را به ترتیب زیر دسته‌بندی کرد:

- همیاریهایی اجتماعی شامل کمک و معاضدت افراد در برگزاری جشن‌های مختلف مثل عروسی، جشن خرمن و نیز مشارکت در مراسم عزاداری و مجالس ترحیم و...
- همیاریهای اقتصادی شامل همیاری در زراعت (مراحل مختلف کاشت، داشت و برداشت) همیاری در نگهداری و توزیع آب زراعی و منسوب روستا، همیاری در زمینه باغداری (مثل بیل زنی، میوه چینی و...) همیاری در دامداری (مثل واره یا مبادله شیر، چوپان مشترک یا نوبتی و...) همیاری در صنایع دستی (مثل قالی بافی، حصیربافی و...) و...

- همیاریها در مدیریت امور عمومی ده، مثل پرداخت هزینه‌های نگهداری حمام، آب لوله‌کشی، استخدام دشتیان و...

۲ - در مطالعات مربوط به همیاریها توصیه می‌شود به نکات فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی آنها توجه کافی مبذول گردد و حتی الامکان در یک گروه همیار، فعالیت مربوط، نسبت همیاران با یکدیگر (خویشاوند، همسایه، دوست و...)، زمان همیاری، سازمان همیاری وظیفه یاری گیرنده، مدیریت یا رهبری گروه همیاری، ویژگیهای اداره کننده همیاری عوامل مؤثر در کاهش یا ترک همیاری، شکلهای متحول شده آنها و... مورد مطالعه قرار گیرد.

هیأت تحریریه

نگاهی به یک رسم سنتی

عظیم در زندگیشان بوجود آمده و تعارضات عدیده‌ای زندگی را برای آن مردم استوار می‌سازد.

مثلاً: توصیه‌هایی که در مشرق زمین و بخصوص در اسلام درباره پدر و مادر می‌شود «بلند نظر هائی که در احسان به والدین یا انفاق و... نهفته است وقتی تحت تأثیر تسلیفات غربگرایی و زندگی شهری و صنعتی اهمیت

نظرها پنهان مانده این است که فرهنگها به زندگی قومی شکل می‌دهند و بسیاری از مشکلات مردم براساس آداب و رسوم و هنجارهای ارزشمندی حل می‌گردد که با حذف آنها امکان حل آن مشکلات به آسانی میسر نیست. وقتی بر اثر برخورد فرهنگها یا تهاجم فرهنگی این قسمت از فرهنگ یک ملت دستخوش کاستی و یا تخریب می‌گردد، خلاء

فرهنگ هر قومی شخصیت جمعی آن قوم را مشخص نموده و آنان را همانند کل یگانه‌ای به هم پیوند می‌دهد و نوعی خودمداری گروهی در آنان ایجاد می‌نماید که بخصوص در تهاجمات اغیار بسان سدنی استوار عمل می‌نماید. (این موضوع بخصوص در بحث استعمار حائز اهمیت است).

اما تأثیر مهمتر فرهنگ قومی که غالباً از

سپس چنانکه برای صاحبخانه مقدور بود، مختصر خوراکی (بسا قالی پخته یا چیز ارزاقیمت دیگر) آماده می‌کرد. پس از صرف آن نوبت به «گودره» بازی (Goudre) یا همان طره بازی^۱ می‌رسید که نمایی بود از ظلم حکام و ستمگران و شیطنت و زیرکیهای رعایا و تا نیمه‌های شب ادامه داشت و پس از آن خاطره‌ای از شبی خوش در یادها.

یاور در شکلهای دیگری هم وجود داشت. از جمله نوع روسان پیش از رفتن به خانه داماد، تمامی کار زنانه مزارع برنج خانواده داماد را در آن سال با یآوری دوستان هم سن و سالش انجام می‌داد. یعنی با تعدادی از دوستانش دسته جمعی و بدون مزد در روز نشاء^۲، وجین^۳ و دوباره^۴ حاضر شده و کارها را انجام می‌دادند^۵ که به این عمل یاور بردن هم گفته می‌شد و به این ترتیب سالی آسان در کشاورزی را برای خانواده داماد به ارمغان می‌آورد. همینطور داماد جوان نیز در کارهای مردانه کشاورزی یاور خانواده عروس بود.

یادداشتها:

- ۱ - ليله كوه روستائی در سه كيلومترى جنوب شهرستان لنگرود از استان گیلان و زادگاه حقیر است. برای اطلاع بیشتر از موقییت این ده به پایانه دوره لیسانس اینجانب تحت عنوان «نظام سنتی کشت چای و برنج در ایران» در کتابخانه دانشکده علوم اجتماعی و تعاون دانشگاه تهران رجوع شود.
- ۲ - شاید به غلط «طرنای بازی معروف شده است.
- ۳ - نشاء عبارت از انتقال بوته‌های برنج از خزانه به مزارع اصلی و کاشت آنها در مزرعه اصلی است.
- ۴ - «وجین» یعنی کندن علفهای هرزه میان توبه‌های برنج که ۱۵ روز پس از نشاء صورت می‌گیرد.
- ۵ - «دوباره» یعنی کندن علفهای هرزه میان بوته‌های برنج که ۱۵ روز پس از وجین صورت می‌گیرد.
- ۶ - نشاء و وجین دوباره از کارهای شکل و نیرو بر است که زنان انجام می‌دهند. هنوز هم زنان بطور دسته جمعی و به صورت کار در مقابل کار این فعالیتها را انجام می‌دهند.

ساختمان که به منزله تیرهای اصلی برای ایجاد سطح شیب دار (شیروانی) روی ساختمان به کار می‌رفت. برای بستن محل‌های اتصال آنها به همدیگر.

ب: به منظور نصب چوبهای باریک افقی بر روی تیرهای اصلی برای گذاشتن پوشال بر روی آنها برای این کار، هم در زمان احداث خانه نو و هم در زمان تعمیرات نیاز به مقدار زیادی از این طنابها (وریس Verees) بود که تهیه آنها از عهده یک نفر بر نمی‌آید (با زمان زیادی نیاز بود).

چوبهای باریکی که برای گذاشتن پوشال بر روی تیرهای اصلی بسته می‌شوند

از این رو صاحبخانه مردم ده را به وریس رسی (ریسیدن وریس) خبر می‌کرد. تقریباً همه مردان ده خود را موظف می‌دانستند برای وریس رسی، غروب (پس از صرف شام در اوائل غروب در خانه خود) در خانه فرد مذکور یا جاییکه مشخص می‌کرد، حاضر شوند. مراسم به سادگی شروع می‌شد. مردان به ترتیب که می‌آمدند، پشته‌ای پوشال را برای رسیدن دُر کنار می‌گرفتند و دیری نمی‌بایید که تقریباً جایی برای نشستن باقی نمی‌ماند. مردان و جوانان ده با نهایت خوشحالی، خندان و شاد و شوخی کنان به ریسیدن وریس مشغول بودند تا وریس کافی تهیه شده یا پوشالها به اتمام برسد. (این کار اغلب سبب زخم شدن دستهایشان می‌شد).

خود را از دست می‌دهند، ضربه شکننده‌ای به عناصر فرهنگی وارد می‌شود که نتایج وخیمی بیاد می‌آورد.

به این لحاظ برآن شدم تا یکی از رسوم محلی روستای ليله كوه^۱ (leekouh) را که نوعی تعاون سنتی محسوب می‌شد و متأسفانه از بین رفته است، در یادها زنده کنم.

یاور

یاور به معنی کمک و مددکار است و از لحاظ فرهنگی به رسمی گفته می‌شود که به موجب آن عده‌ای به طور دسته جمعی (در موارد مختلف) به کمک کسی بسیج می‌شوند.

یاور در خانه سازی

ساختن سرپناه که یکی از مشکلات امروز جامعه ماست در گذشته‌ای نه چندان دور در «لیله کوه» مسئله‌ای نبود. به این ترتیب که در مراحل مختلف خانه سازی غیر از کمک مستمر و مؤثر منسوبین نزدیک «یاور» حلال مشکلات بوده است.

یکی از مسائل خانه‌سازی تهیه نوعی طناب از پوشال برنج به دو منظور بود:

الف: به منظور نصب چوبهای کلفت روی

